

13. Syniavska, Yu. O., Koreneva, K. V. (2021). Hromadskiy kontrol u systemi zapobihannya ta protydiv koruptsii v orhanakh prokuratury Ukrainy: znachennia i shliakhy vdoskonalennia [Public control in the system of preventing and countering corruption in the prosecutor's office of Ukraine: significance and ways of improvement]. *Protydiia koruptsii: pravove rehuliuвання i praktychnyi dosvid* : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kharkiv, 3 hrud.). 38–41 [in Ukrainian].
14. Koruptsiia v Ukraini 2023: pohliad ta otsinky ekspertiv [Corruption in Ukraine 2023: view and assessments of experts]. NAZK : ofitsiinyi vebсайт. Kyiv, 2024. Retrieved from: <https://nazk.gov.ua/pdfjs/?file=/wp-content/uploads/Pages/7f/2c/7f2cd35c7b9306cfa75dff9950b6e2dfebddc51224dabb89c42d314f704c233e2780115.pdf>.
15. Riadinska, V. O., Havryliuk, L. V. (2023). Pravovi problemy vyznachennia kryteriiv dobrochesnosti publichnykh sluzhbovtiv [Legal problems of determining the criteria of integrity of public servants]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Serii: yurydychni nauky*. Vol. 34 (73). 4. 134–142 [in Ukrainian].
16. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia taiemnoi perevirky dobrochesnosti prokuroriv (2022, December 29) [On the approval of the Procedure for conducting a secret check of the integrity of prosecutors]: nakaz Heneralnoi prokuratury Ukrainy № 293. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0293905-22#Text>
17. Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok provedennia sluzhbovykh rozsliduvan stosovno prokuroriv (2021, June 16) [On the approval of the Instruction on the procedure for conducting official investigations regarding prosecutors] : nakaz Heneralnoho prokurora Ukrainy № 202. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0202905-21#n10>
18. Halushko, V. O. (2022). Napriamy pokrashchennia spetsialnogo trudovoho zakonodavstva, yake rehuliuie sluzhbovi rozsliduvannia v orhanakh prokuratury [Directions for improving special labor legislation that regulates official investigations in prosecutor's offices]. *Aktualni problemy protydiv koruptsii v Ukraini* : materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (26–27 trav., m. Rivne). Rivne : Helvetyka, 2022. 57–60 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 19.11.2024

УДК 35.07:342.9:339.543

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-17-96-100

Бальжик Ірена Анатоліївна,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри права

Придунайської філії ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»»

pravokafedrapf@gmail.com

ORCID ID: 0009-0002-1224-5622

Ніколенко Лілія Іванівна,

старший викладач кафедри права

Придунайської філії ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»»

nl198137@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3390-9256

Мітропов Владислав Віталійович,

Магістрант ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»»

pravokafedrapf@gmail.com

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПРАВОВИХ ДОКТРИН

Публічне управління у сфері митної справи є ключовим елементом забезпечення економічної безпеки держави, реалізації її зовнішньоекономічної політики та інтеграції до світового економічного простору. В сучасних умовах глобалізації та цифровізації управлінські процеси в митній сфері потребують адаптації до новітніх правових доктрин, які підкреслюють важливість прозорості, підзвітності та інноваційності. Дослідження акцентує увагу на системних проблемах, що виникають у цій сфері, зокрема корупційних ризиках, фрагментарності законодавства, недостатній цифровізації та браку гармонізації з міжнародними стандартами. Проаналізовано концептуальні підходи до публічного управління, що базуються на принципах верховенства права, забезпечення прав учасників зовнішньоекономічної діяльності, а також відповідності до норм Світової митної організації (СМО) та Європейського Союзу. Основною метою статті є формування пропозицій щодо вдосконалення митного управління через інтеграцію кращих міжнародних

Випуск 17. 2024

практик, впровадження інноваційних технологій, таких як автоматизація та цифрові платформи, а також модернізацію законодавства з урахуванням національних особливостей. Дослідження підкреслює, що успішна імплементація цих змін сприятиме підвищенню ефективності митних органів, зменшенню корупційних ризиків, спрощенню процедур для бізнесу та забезпеченню економічної стабільності. Зроблено висновок про необхідність комплексного підходу до реформування митної системи, який враховує сучасні виклики та правові доктрини, що створюють основу для сталого розвитку митної сфери.

Ключові слова: публічне управління, митна справа, правові доктрини, цифровізація, прозорість.

Balzhik I., Nikolenko L., Mitropov V. PUBLIC ADMINISTRATION IN THE FIELD OF CUSTOMS IN THE CONTEXT OF MODERN LEGAL DOCTRINES

Public administration in the field of customs is a key element in ensuring the economic security of the state, the implementation of its foreign economic policy and integration into the world economic space. In modern conditions of globalization and digitalization, administrative processes in the customs sector require adaptation to the latest legal doctrines that emphasize the importance of transparency, accountability and innovation. The study focuses on systemic problems that arise in this area, in particular corruption risks, fragmentation of legislation, insufficient digitalization and lack of harmonization with international standards. Conceptual approaches to public administration based on the principles of the rule of law, ensuring the rights of participants in foreign economic activity, as well as compliance with the norms of the World Customs Organization (WCO) and the European Union are analyzed. The main purpose of the article is to formulate proposals for improving customs administration through the integration of best international practices, the introduction of innovative technologies such as automation and digital platforms, as well as the modernization of legislation taking into account national characteristics. The study emphasizes that the successful implementation of these changes will contribute to increasing the efficiency of customs authorities, reducing corruption risks, simplifying procedures for business, and ensuring economic stability. The conclusion is made about the need for a comprehensive approach to reforming the customs system, which takes into account modern challenges and legal doctrines that create the basis for sustainable development of the customs sector.

Key words: public governance, customs, legal doctrines, digitalization, transparency.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації, активізації міжнародної торгівлі та інтеграційних процесів, митна справа відіграє ключову роль у забезпеченні економічної безпеки держави, реалізації її фіскальної політики та сприянні торговельно-економічним відносинам. Ефективність функціонування митної системи залежить від якісного публічного управління, яке, у свою чергу, повинно відповідати викликам сучасності, зокрема впровадженню цифрових технологій, дотриманню міжнародних стандартів і динамічному вдосконаленню правової бази. Проте практика показує, що управління у сфері митної справи часто стикається з проблемами неефективності, корупційними ризиками та низькою адаптивністю до змін у міжнародному середовищі.

Особливу увагу варто приділити інтеграції сучасних правових доктрин у публічне управління митною справою. Важливими аспектами є забезпечення верховенства права, прозорості та підзвітності діяльності митних органів, а також їхньої взаємодії з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Існує потреба у концептуальному переосмисленні підходів до управління в цій сфері, враховуючи нові теоретичні розробки та світовий досвід, щоб забезпечити гармонізацію національної митної політики з міжнародними вимогами та стандартами.

Дослідження цієї проблеми є актуальним і необхідним, адже воно сприяє не лише підвищенню ефективності митної служби, але й зміцненню економічного потенціалу країни. Вивчення взаємозв'язків між сучасними правовими доктринами та механізмами публічного управління у сфері митної справи дозволить виробити рекомендації для оптимізації цієї важливої сфери державної політики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сьогодні тема публічного управління у сфері митної справи в контексті сучасних правових доктрин стала об'єктом значної уваги серед науковців, практиків і міжнародних експертів. Серед ключових зарубіжних дослідників, які зробили вагомий внесок у цю сферу, можна відзначити таких: Дж. Джексон, Р. Гріффітс, А. Шрайбер, М. Беккер та Е. Розенберг. Українські науковці, які активно досліджують проблематику митного адміністрування та його правових основ, включають О. Барановського, В. Венгер, О. Гуменюк та А. Калініченко. Їх роботи сприяють розвитку концептуальних підходів до вдосконалення митного управління в умовах глобалізації та інтеграційних процесів.

Метою статті є дослідження теоретичних та практичних аспектів публічного управління у сфері митної справи з урахуванням сучасних правових доктрин.

Вклад основного матеріалу дослідження. Публічне управління у сфері митної справи посідає важливе місце у забезпеченні економічної безпеки, реалізації державної політики та інтеграції України до світового економічного простору. Митна служба виступає як інструмент регулювання зовнішньоекономічної діяльності та одночасно виконує важливу контрольну функцію, пов'язану із забезпеченням правопорядку та дотриманням міжнародних норм. Однак ефективність цієї сфери залежить від її адаптації до сучасних правових доктрин, які формують нові підходи до управління, прозорості та цифровізації процесів.

Українські науковці визначають публічне управління як комплексну діяльність органів державної влади, спрямовану на забезпечення ефективного функціонування митної системи. К. Рябець зазначає, що основними принципами цього управління є верховенство права, прозорість і підзвітність. На її думку, митна система має бути не лише інструментом фіскального контролю, а й механізмом сприяння економічному

розвитку через полегшення зовнішньоекономічної діяльності [5].

В. Тимошук розглядає публічне управління у митній сфері як систему діяльності органів виконавчої влади, спрямовану на забезпечення збалансованого виконання економічних, соціальних і правових функцій держави. Науковець акцентує увагу на тому, що публічне управління у цій сфері повинно базуватися на принципах прозорості, підзвітності та забезпечення прав учасників зовнішньоекономічної діяльності [4].

На думку В. Венгера, публічне управління у митній справі є організаційно-правовою діяльністю, яка охоплює функції контролю, регулювання та сприяння суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності. Основною метою такого управління є не лише забезпечення фіскальної функції держави, але й створення умов для розвитку міжнародної торгівлі через інтеграцію до міжнародних стандартів та впровадження інноваційних підходів до адміністрування [2].

Серед іншого, вчені наголошують на важливості адаптації митного законодавства до європейських норм, зокрема для спрощення процедур митного контролю, зменшення адміністративних бар'єрів та покращення інвестиційного клімату. Військовий стан і процес євроінтеграції вимагають інтеграції міжнародного досвіду для ефективного функціонування митних органів та забезпечення економічної безпеки України. Сучасні правові доктрини наголошують на важливості дотримання міжнародних стандартів, зокрема вимог Світової митної організації (СМО). В. Венгер підкреслює, що інтеграція України до світового митного простору потребує гармонізації законодавства з нормами Європейського Союзу, а також впровадження ефективних механізмів боротьби з контрабандою [2].

Крім того, К. Рябець акцентує увагу на принципах прозорості та підзвітності, які мають бути основою публічного управління у сфері митної справи. На його думку, сучасні правові доктрини вимагають від митних органів не лише дотримання закону, але й відкритості у прийнятті рішень, публічного доступу до інформації та забезпечення зворотного зв'язку з громадськістю [5]. Це сприяє зменшенню корупційних ризиків і підвищенню довіри до митної системи.

Українські науковці пропонують таку варіацію сучасних правових доктрин у контексті публічного управління митною справою. Запропоновані доктрини базуються на різних підходах, які враховують специфіку правового регулювання, управлінські принципи та міжнародні стандарти.

1. Доктрина верховенства права. К. Рябець підкреслює, що принцип верховенства права є ключовим у публічному управлінні митною справою, наголошуючи на забезпеченні рівності перед законом усіх учасників зовнішньоекономічної діяльності, а також на створенні механізмів захисту їхніх прав і свобод. Доктрина включає правові гарантії, що забезпечують прозорість та підзвітність митних органів [5].

2. Доктрина прозорості та підзвітності. В. Венгер акцентує увагу на важливості принципів прозорості та підзвітності, що є основою публічного управління в митній сфері. Він зазначає, що ці принципи мають зменшити корупційні ризики та підвищити довіру до митної системи [2].

3. Доктрина цифровізації. Л. Сарана виділяє цифровізацію як одну з сучасних правових доктрин, що спрямована на автоматизацію митних процесів. Вони зазначають, що цифровізація дозволяє зменшити людський фактор у прийнятті рішень та підвищити ефективність управління [6]. Ця доктрина включає впровадження електронного документообігу, системи єдиного вікна та інтеграцію з міжнародними цифровими платформами.

4. Доктрина гармонізації із міжнародними стандартами. А.Калініченко наголошує на важливості гармонізації національного митного законодавства з нормами Світової митної організації (СМО) та Європейського Союзу [4]. Це включає впровадження стандартів WCO SAFE Framework і забезпечення відповідності європейським практикам.

5. Доктрина фіскальної ефективності та сприяння економічному розвитку. О. Гуменюк пропонує розглядати митну справу не лише як інструмент фіскального контролю, а й як механізм підтримки економічного розвитку. Він акцентує на необхідності створення умов для розвитку міжнародної торгівлі через спрощення процедур та стимулювання зовнішньоекономічної діяльності [3].

Тобто, запропоновані класифікації правових доктрин спрямовані на комплексний розвиток митної системи, забезпечення її прозорості, підзвітності та інтеграції до міжнародних стандартів. Ці доктрини формують основу для вдосконалення публічного управління в митній сфері в умовах сучасних викликів.

В цілому, митне адміністрування в Україні залишається одним із найскладніших сегментів публічного управління. Науковці виділяють три ключові підходи до його оптимізації:

- цифровізація процесів: автоматизація митних процедур та впровадження електронного документообігу для зменшення корупційних ризиків [6];
- модернізація правового забезпечення: створення правового середовища, яке стимулює економічну діяльність, зокрема через впровадження єдиних стандартів митного контролю [8];
- міжнародна співпраця: активне впровадження кращих практик зарубіжних країн, таких як цифрові платформи митного контролю в ЄС [3].

Ключові підходи до оптимізації публічного управління у митній сфері формують базис для забезпечення ефективного функціонування митних органів і виконання ними своїх завдань. Проте практична реалізація цих підходів стикається з низкою проблем, обумовлених сучасними викликами, зокрема трансформацією правових доктрин, глобалізаційними процесами та зміною підходів до регуляторної політики. У цьому контексті виникає необхідність глибокого аналізу проблем реалізації

публічного управління в митній сфері з урахуванням сучасних правових доктрин, що дозволить виробити рекомендації для вдосконалення правового регулювання та управлінських механізмів.

Митне законодавство України залишається фрагментарним і недостатньо адаптованим до міжнародних стандартів. О. Барановський вказує, що однією з ключових проблем є низький рівень імплементації норм СМО в національну правову базу [1].

Крім цього, корупція у митній системі створює значні перешкоди для ефективного публічного управління. О. Черкунов пропонує посилити механізми внутрішнього контролю та підвищити відповідальність посадових осіб митних органів [8].

Ще однією проблемою варто виокремити відсутність системного підходу до цифровізації. Незважаючи на позитивні зміни у впровадженні електронних сервісів, відсутність єдиної цифрової платформи для митних процедур суттєво ускладнює роботу митних органів і бізнесу.

Аналіз проблем реалізації публічного управління в митній сфері вказує на наявність системних перешкод, які гальмують ефективність митних органів та ускладнюють впровадження інноваційних підходів. Ці виклики потребують не лише теоретичного осмислення, але й практичних рішень, спрямованих на усунення недоліків і підвищення ефективності управлінських процесів. У цьому зв'язку особливо важливим є формування конкретних пропозицій щодо вдосконалення митного управління, які базуватимуться на передових міжнародних практиках, адаптованих до національних умов, та інтеграції сучасних управлінських і правових інструментів.

Науковці, такі як В. Тогобицька, підкреслюють важливість системного підходу до реформування митного законодавства. Впровадження принципу єдиного вікна та інтеграція митних баз даних з міжнародними платформами сприятимуть спрощенню процедур [7].

Також автоматизація митного контролю та впровадження штучного інтелекту можуть значно підвищити ефективність управління. Як зазначає Л. Сарана, такі технології сприятимуть мінімізації людського фактору та підвищенню прозорості процесів [6].

Слід підкреслити, що адаптація міжнародних стандартів митного контролю, зокрема використання стандартів WCO SAFE Framework, дозволить Україні інтегруватися у глобальні логістичні ланцюги.

Висновки. Таким чином, публічне управління у сфері митної справи в Україні потребує суттєвого реформування з урахуванням сучасних правових доктрин. Інтеграція міжнародних стандартів, цифровізація процесів та вдосконалення законодавства є ключовими напрямками для підвищення ефективності митного адміністрування.

Дослідження українських науковців вказують на необхідність комплексного підходу до реформування митної системи, що дозволить забезпечити її прозорість, підзвітність та відповідність сучасним викликам. Успішна імплементація цих змін сприятиме зміцненню економічної стабільності та міжнародного авторитету України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Барановський О. М. Сутнісний вимір та оцінка рівня митної безпеки. *Світ фінансів*. 2017. № 3. С. 52–68.
2. Венгер В. М. Прозорість як принцип діяльності органів публічної влади. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2017. Т. 200. С. 79–84.
3. Гуменюк О. Г. До питання про основні принципи митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2016. Вип. 16(4). С. 113–116.
4. Калініченко А. І. Сучасний стан Митного законодавства України. *Право та інновації*. 2014. № 4. С. 187–196.
5. Рябець К. Законність та верховенство права як принципи публічного управління. *Науковий вісник: Державне управління*. 2023. № 1(13). С. 70–85.
6. Сарана Л.А. Вплив цифровізації на митну та податкову політику України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 14. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-14-08-02/2024-14-08-02>.
7. Тогобицька В. Організаційно-правові засади та механізми державного управління соціально-економічними ризиками в умовах діджиталізації. *Публічне управління та митне адміністрування*. № 4 (31). 2021. С. 42–46.
8. Черкунов О.В. Відповідальність посадових осіб митних органів: правові аспекти та порядок застосування стягнень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 10. С. 328–330.

REFERENCES:

1. Baranovskyi, O. M. (2017). Sutnisnyi vymir ta otsinka rivnia mytnoi bezpeky. [Essential measurement and assessment of the level of customs security]. *Svit finansiv*, 3, 52–68.
2. Venher, V. M. (2017). Prozorist yak pryntsyv diialnosti orhaniv publichnoi vlady. [Transparency as a principle of public authority]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Yurydychni nauky*, 200, 79–84.
3. Humeniuk, O. H. (2016). Do pytannia pro osnovni pryntsyvy mytneho rehulivannia zovnishnoekonomichnoi diialnosti. [On the issue of the basic principles of customs regulation of foreign economic activity.]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Ser.: Ekonomichni nauky*, 16(4), 113–116.

4. Kalinichenko, A. I. (2014). Suchasnyi stan Mytnoho zakonodavstva Ukrainy. [Current state of customs legislation of Ukraine]. *Pravo ta innovatsii*, 4, 187-196.
5. Riabets, K. (2023). Zakonnist ta verkhovenstvo prava yak pryntsypy publichnoho upravlinnia. [Legality and the rule of law as principles of public administration]. *Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia*, 1(13), 70-85.
6. Sarana, L.A. (2024). Vplyv tsyfrovizatsii na mytnu ta podatkovu polityku Ukrainy. [The Impact of Digitalization on the Customs and Tax Policy of Ukraine.]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: ekonomika ta upravlinnia*, 14. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-14-08-02/2024-14-08-02>.
7. Tohobytska, V. (2021). Orhanizatsiino-pravovi zasady ta mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia sotsialno-ekonomichnyimi ryzykamy v umovakh didzhytalizatsii. [Organizational and Legal Principles and Mechanisms of State Management of Socio-Economic Risks in the Context of Digitalization]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*, 4 (31), 42-46.
8. Cherkunov, O.V. (2024). Vidpovidalnist posadovykh osib mytnykh orhaniv: pravovi aspekty ta poriadok zastosuvannia stiahnen. [Responsibility of Customs Officials: Legal Aspects and Procedure for Applying Fines]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 10, 328-330.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2024

УДК 346 (477) : 001. 895

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-17-100-104

Повар Павло Олександрович,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка
vkramarenko08@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-2057-5528

Гулак Олена Василівна,

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України
lenagulac8118@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-9004-0185

Гулак Яна Дмитрівна,

студентка 2 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» освітньої програми «Право» Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка
gulacyana@ukr.net
ORCID ID: 0009-0004-2575-9213

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті досліджено проблемні питання правового регулювання інноваційної діяльності в Україні в розрізі міжнародного досвіду та євроінтеграційних процесів. Проаналізовано поняття «інновація», «інноваційна діяльність», «стартап»; здійснено порівняльний аналіз цих дефініцій, використовуючи опосередкування, що містяться у нормативно-правових актах.

Встановлено основні проблемні питання українського законодавства: 1) нормативне неузгодження визначень базових категорій «інновація»; «інноваційна діяльність» та «стартап»; 2) відсутність чітких критеріїв та процедур оцінки ефективності інноваційних проєктів, що, у свою чергу, може призвести до необ'єктивності та недостатньої прозорості в процесі прийняття рішень щодо фінансування технологічних проєктів на державному рівні; 3) недостатня координація між різними державними органами управління, що ускладнює процес державної підтримки інноваційних проєктів та спричинити затримки в їх реалізації; 4) відсутність гнучких механізмів адаптації законодавства до стрімко прогресуючого інноваційного середовища, що ускладнює адаптацію законодавства до нових технологічних викликів та потреб інноваційного сектору. Запропоновано в системі українського законодавства уніфіковане розуміння